

Kulturno i prirodno naslijeđe Srebrenice

Kulturni i civilizacijski valovi

- Svojevvrstan je fenomen da kulturni i civilizacijski valovi, ma sa koje strane dolazili, uglavnom ne prodiru preko bosansko-hercegovačkih terena dalje. Ovdje se ne samo prepliću, već i izmiruju, manifestujući historijsku koegzistenciju suprotnosti od najstarijih vremena do danas. Pogromi su uvijek bili inicirani i vođeni izvana sa globalnog nivoa.

Velika priča o gradu koji traje

- A kto je ta, šta je ta, da prosiš, Srebrenica – zapitao bi se starim jezikom, nadogradivši misao i osjećanje savremenog čovjeka, veliki bosansko-hercegovački pjesnik Mak Dizdar.
- Pa krenimo “brzi odgovor dati”. Bili nekada u staroj eri, u dolini Majdanskog potoka i Saske rijeke, ilirski metalurzi čiju su proizvodnju srebra rimljani znatno unaprijedili.

Otkriće Argentarije

- Srebreničko Podrinje sa centrom u antičkoj Domaviji je lokalizirano kao područje antičke Argentarije, gdje je bilo rudarsko sjedište za rimske provincije Dalmaciju i Panoniju.
- Tada su pronađene grobnice sedam antičkih rudarskih prokuratora (procurator mattalorum Pannoniorum et Delmatorum).
- To je široko područje od bečke šume na zapadu, do ušća rijeke Tise u Dunav na istoku, i od Jadrana na jugu, do današnje Budimpešte na sjeveru.

Antičko doba

- Među iskopinama na lokalitetu Grad ističu se gradska kurija (zgrada senata), tribunal (sud), velike terme sa 45 prostorija zagrijavane hipokaustima (podno grijanje)...
- Antičko doba je iza sebe ostavilo rimske ceste, terme i rimsko pravo.

Proizvodnja i umjetnički zanati

- „Tim cestama su prošli vojnici i trgovci, roba i ideje, prošla je rimska kultura i potom hrišćanstvo, ali su tim cestama na kraju prošli i barbari koji su okončali jednu fazu svjetske istorije. Te ceste su potom zapuštene“ - Ivo Bojanovski, Dolabelin sistem cesta.
- Procjenjuje se da su Rimljani i Sasi otkopali na ovom području oko 780.000 tona što znači da je na ovom području proizvedeno 50.000 tona olova i preko 120.000 tona srebra.

Tajanstveni stećak

- Tipično obilježje spomeničke baštine naših prostora, pa tako i područja Srebrenice su nedvojbeno stećci. Tajanstveni, jedinstveni u svijetu, srednjovjekovni nadgrobni spomenici – stećci, su rasuti u preko 3.000 nekropola na teritoriji BiH i pograničnim područjima susjednih država Hrvatske, Crne Gore i Srbije.

Srebrenički stećci

- Na listu Svjetske kulturne baštine – UNESCO, upisano je dvadeset nekropola u BiH, dvije u Hrvatskoj, tri u Crnoj Gori i tri u Srbiji. Na području Srebrenice nalaze se 43 nekropole sa 815 stećaka.

Dolazak franjevac

- Za ostatke franjevačkog samostana u centru Srebrenice i crkvu sv. Marije na Klisi, izgrađenu tik uz nekropolu stećaka, vjeruje se da potiču iz 1.291 godine, kada su u srednjovjekovnu državu Bosnu, po izričitoj želji pape Nikole IV, stigla prva dva franjevca.

Bosna srebrena - najstarija institucija u BiH

- Po njemu je bosanska franjevačka vikarija dobila naziv “Bosna srebrena – lat. Bosna Argentina”. Katolička (franjevačka) institucija Bosna srebrena (Bosna Argentina) je najstarija institucija u Bosni i Hercegovini koja slavi preko 700 godina postojanja.

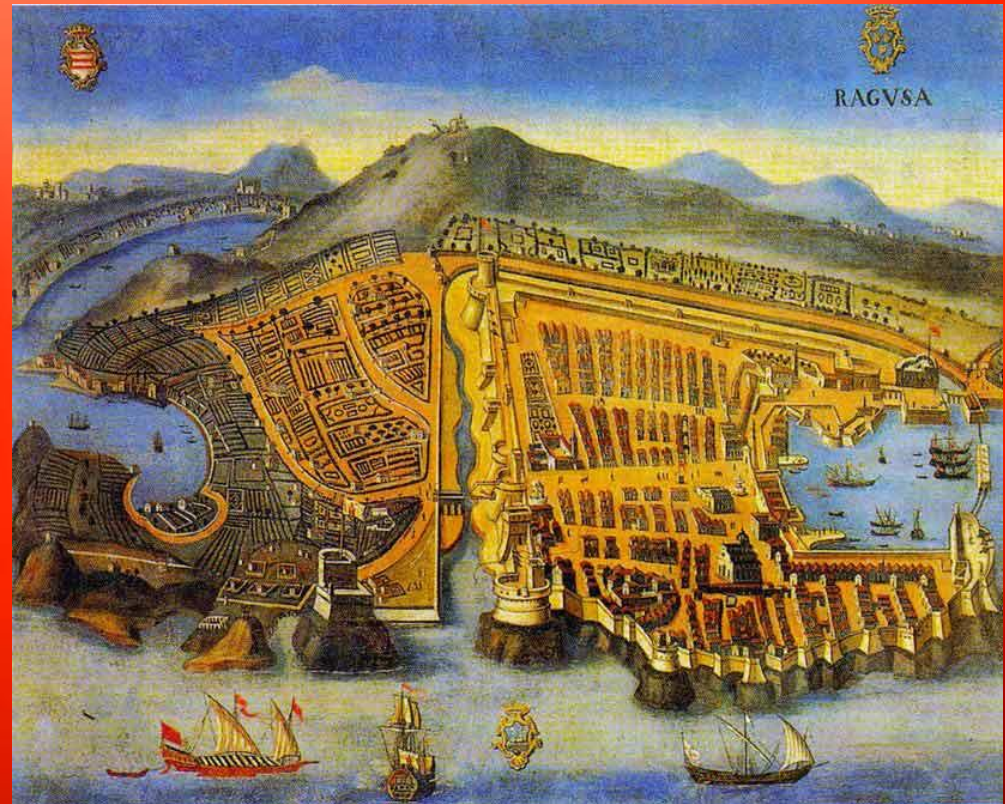
Trgovina srebrom i proizvodima od srebra

- U srednjem vijeku promet robe iz Srebrenice je uglavnom išao preko Budima (historijski centar Budimpešte) i Dubrovnika.

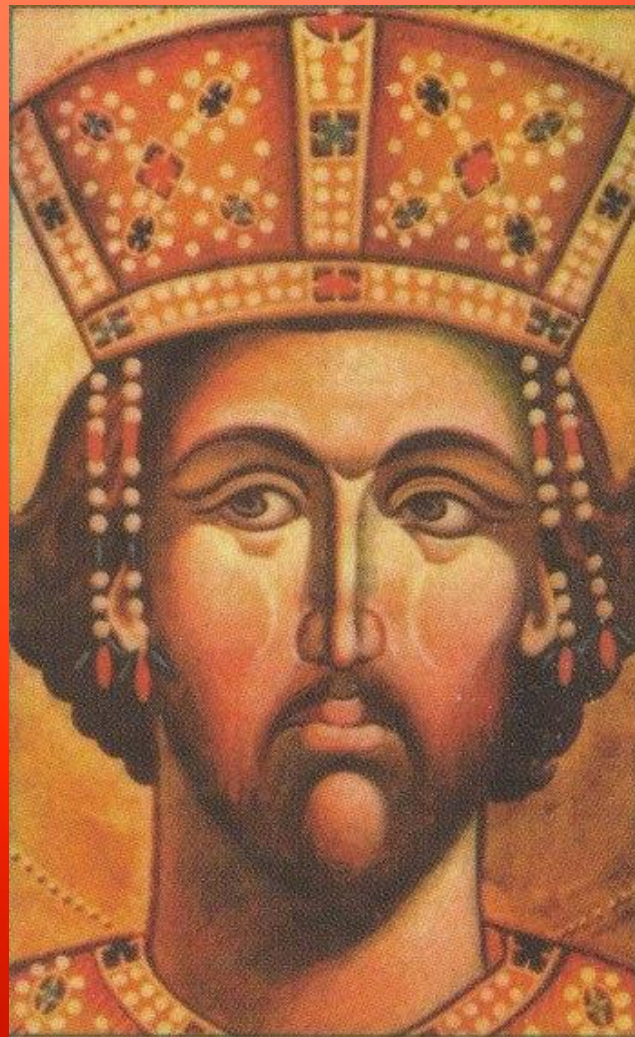
Dubrovačke trgovinske kolonije

- Dubrovačke trgovinske kolonije su bile u svim značajnim rudarskim središtima. Zabilježeno je da se njihov broj samo u Srebrenici 1434. godine, penje na blizu pet stotina stalno nastanjenih dubrovačkih građana.
- Izvoz olova i srebra preko Dubrovnika je imao znatne razmjere.

Pravoslavne crkve

- Srebrenicu je 1411. godine, zauzeo mađarski kralj Sigismund i darivao je srpskom despotu Stefanu Lazareviću koji je tu osnovao kovnicu novca. Postoje dokumenti koji spominju pravoslavne crkve u okolini Srebrenice. Despot je u Srebrenici (1413.) za gradnju crkve iz Dubrovnika poručio dva kamenara koji su trebali da ovu bogomolju završe – Z. Kajmaković, Zidno slikarstvo u BiH, V. Masleša, Sarajevo 1971.

Obnovljene stare crkve

- Na mjestima gdje se vjeruje ili je utvrđeno da su se nekada nalazile crkve one su nakon posljednjeg rata (1992./95.) izgrađene, pa je tako izgrađen i pravoslavni Manastir Sv. Trojice u selu Sase.

Značaj Srebrenice za privredu Evrope do kraja XV vijeka

- Skoro polovina tadašnje proizvodnje srebra u Evropi (oko 25 tona), sve do otkrića Amerike krajem XV vijeka, dolazilo je iz rudnika Bosne i Srbije. Brodovima iz Dubrovnika se izvozilo u Španiju, Aleksandriju, Tursku, a posebno u Veneciju.

Rudarski duh – patuljak Perkman

- Srebrenica je i postojbina rudarskog duha, patuljka „Perkmana“. U Srebrenici se takođe, priča da u rudniku, u svakom oknu ima neki duh, koga su smatrali sretnim za rudare, a zvali su ga “Bergman”. Njega se može čuti kako radi u rudniku i na taj način se javlja rudarima.
- Upoređujući naša predanja sa srednjoevropskim kulturnim krugom etnolog Jasna Andrić iz Zagreba, je zaključila da naša predanja sadrže doslovno ponovljene pojedinosti iz srednjoevropskih rudarskih vjerovanja.

Rudarski duh – pomaže rudarima

- U njemačkim vjerovanjima patuljak (Bergmann) pozdravlja «gluck auf», o čemu svjedoče podaci iz Saksonije, Pfalza, Tiringije, Češke, južne Holandije, Šlezije. Oni su veseli i pomažu siromašnim rudarima da otkopaju više rude.

Dolazak Osmanlija

- Osmanlije osvajaju Srebrenicu 1462. godine, nakon čega bosanska vlastela prihvata novog gospodara. Osmanlije zatiču jedinu multikulturnu zemlju u Evropi u kojoj su jedni sa drugima živjeli pripadnici pravoslavne i katoličke crkve, te Crkve bosanske. Dolaskom Osmanskog carstva koje je bilo civilizacijski sljednik Istočnog rimskog carstva dolazi i kultura stanovanja i grade se kuće pokrivene ćeramidom, sa pećima i kućnim kupatilima i prostorijama za dnevni boravak i spavanje.

Kultura življenja u vremenu Osmanlija

- Osmanlije donose i novu vjeru – islam, a malo potom, nakon izгона iz španske postojbine, masovnije dolaze i sefardski Jevreji.

Nacionalni spomenik - Stari grad Srebrenik

- Neposredno iznad samog današnjeg centra grada, na najvišoj terasi se nalaze ostaci srednjovjekovnog grada poznatog kao Srebrenik u Srebrenici. Potiče iz XII vijeka i više puta je rušen i obnavljan. Na nešto nižem platou, iste kose, nalaze se ostaci utvrđenja iz osmanskog perioda koje mještani zovu Stari grad. Do ostataka utvrđenja se može uspeti stepenicama iz centra grada.

Nacionalni spomenik - Stari grad i Bijela džamija

- Na posljednjim obroncima kose, 200 m ispod Starog grada, nalazi se Bijela (Hadži-Skenderova) džamija koja sa utvrđenjem na neki način čini urbanu cjelinu. Pretpostavlja se da bi katolička (dubrovačka) crkva Sv. Nikole, spomenuta 1395. godine, mogla biti na mestu današnje džamije. Valja znati da se u vremenima Osmanske carevine crkva mogla pretvoriti u džamiju ukoliko preko 50 godina nije (crkva) imala vjernika.

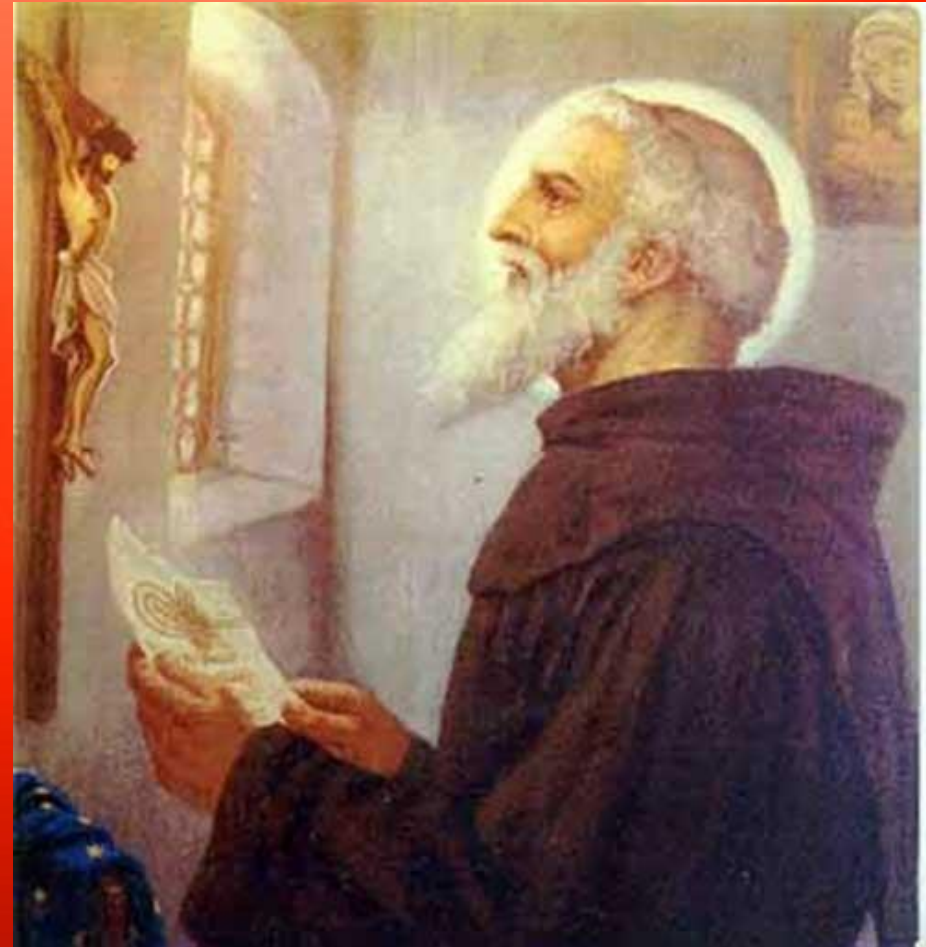
Dobri Đuro iz Srebrenice

- Srebrenica je rodni grad velikog svjetskog renesansnog i najvećeg dubrovačkog propovijednika **Đure Dragišića**, autora djela “De natura Angelica” (Firenca 1499.) koje se čuva u Znanstvenoj knjižnici u Dubrovniku i spada među najljepše primjerke inkunabula (knjige štampane prije 1500. godine).

Đuro iz Srebrenice – veliki Evropski prosvjetitelj

- Đuro Dragišić iz Srebrenice je postao svjetski poznat nakon čuvene odbrane **Girolama Savonarole** (1452/98), kojega je **Martin Luther** smatrao pretečom reformacije, propovjednika, borca za humanističke ideale, revnosnog reformatora crkve, koji je ustao protiv opće moralne dekadencije, pokvarenosti klera i samoga pape **Aleksandra VI**. Niko u Evropi tog vremena nije smio ustati u odbranu napadanog Savonarole. To je učinio samo Dobri Đuro iz Srebrenice, iz reda Male braće.

Banja Guber u Srebrenici

- Srebrenica je poznato, veoma staro, banjsko lječilište. Popularnost Srebrenice po svijetu pronijela je ljekovita voda Crni Guber i Banja "Guber". . Evropski i stručnjaci bivše države Jugoslavije su potvrdili ljekovitost ove vode u liječenju malokrvnosti, reumatskih i nervnih oboljenja i genitalnih organa. Izuzetni rezultati su postignuti i u liječenju multipleskleroze i psorijaze.

Ljekovita voda Crni Guber

- U neposrednoj blizini nekadašnje banje nalazi se 48 izvora željezno-arsenske radio-aktivne mineralne vode u gustom šumi/parku sa 46 vrsta drveća. Prije rata u ponudi je bilo na desetine luksuznih vila i apartmana za iznajmljivanje. Crni Guber je jedina mineralna voda u bivšoj državi Jugoslaviji koja je zakonom proglašena ljekovitom i registrirana kao lijek.

Slavni Srebreničanin

- Svjetski slavni Srebreničanin **Selman Selmanagić** nakon završene Srednje umjetničke škole u Sarajevu nastavlja školovanje dizajna u Ljubljani, a potom upisuje studij arhitekture na Bauhausu gdje ostaje kao asistent i profesor. Njegovi profesori između ostalih su bili **Paul Klee, Wasily Kandinski, Mies van der Rohe, Hannes Meyer...**

Selman Selmanagić profesor na BAUHAUS-u

- Kao arhitekt i urbanist nakon Drugog svjetskog rata, Selmanagić učestvuje u obnovi Berlina 1945. godine, i njegovi radovi su danas klasici njemačkog dizajna. Njegov arhiv u Berlinu je vodila njegova supruga, a danas vode njegove tri kćerke. Selmanagić je prema vlastitoj želji sahranjen (1987.) u rodnoj Srebrenici.

Biodiverzitet Srebrenice

- Bogatstvo vrsta i brojnost sisara, ptica, gmizavaca, vodozemaca, gljiva. Salmonidnih vrsta riba (mladica i potočna pastrmka)... potvrđuju visoki biodiverzitet područja. Uz obale rastu divlje trešnje, divlje jabuke, divlje kruške, jarebike, maline, kupine, dunjice, orah... Gotovo da ne postoji domaćinstvo u ruralnom području opštine Srebrenica koje ne proizvodi maline.

Važnost bogatstva biodiverziteta Srebrenice

- U budućnosti koja je pred nama bogatstvo jednog područja će se mjeriti raznolikošću njegovih biljaka i životinja.

Srednje Podrinje – refugijum Evrope

- U fantastičnom kanjonu rijeke Drine, pa tako i na dijelu kanjona koji pripada opštini Srebrenica, nalaze se staroendemične vrste Bosne i Hercegovine, Dinarida i Balkana, što ovome prostoru daje svjetsku globalnu vrijednost. Slični centri postoje još u refugijumima rijeke Neretve, a takvi tipovi eko sistema danas se sreću još na Pirinejskom i Apeninskom poluotoku, u Maloj Aziji i na Himalajima.

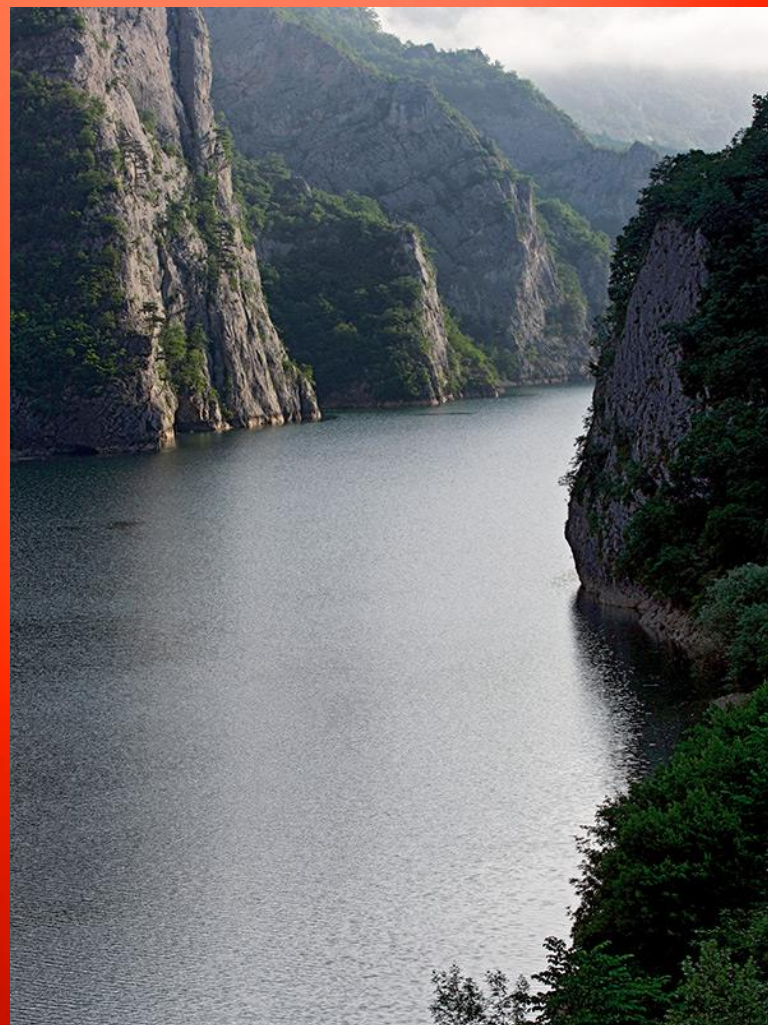
Refugijum je stanište endema

- U ovim refugijumima se nalaze najočuvaniji dijelovi prirode čitave Evrope, prašumski rezervati ilirskog crnog bora, istočnobosanska ili Pančićeva omorika u središnjem dijelu kanjona Drine, Žepe i Govze, zajednice crnog graba, crnog jasena, srebrene lipe, bosanskog javora, bjelograbića, oraha te brojne druge endemične zajednice u pukotinama stijena...

Rijeka Drina

- Rijeka Drina koja je stoljećima dijelila istočno i zapadno Rimsko carstvo, a potom podjelom hrišćanstva djelila uticaj pravoslavne i katoličke crkve, je potvrđivala staru poslovicu “More spaja, a rijeka razdvaja”. Ali isto toliko vijekova stanovnici obadvije strane rijeke su živjeli u okvirima istih imperija, prvo Osmanske, dijelom Austro-Ugarske i napokon Jugoslavije.

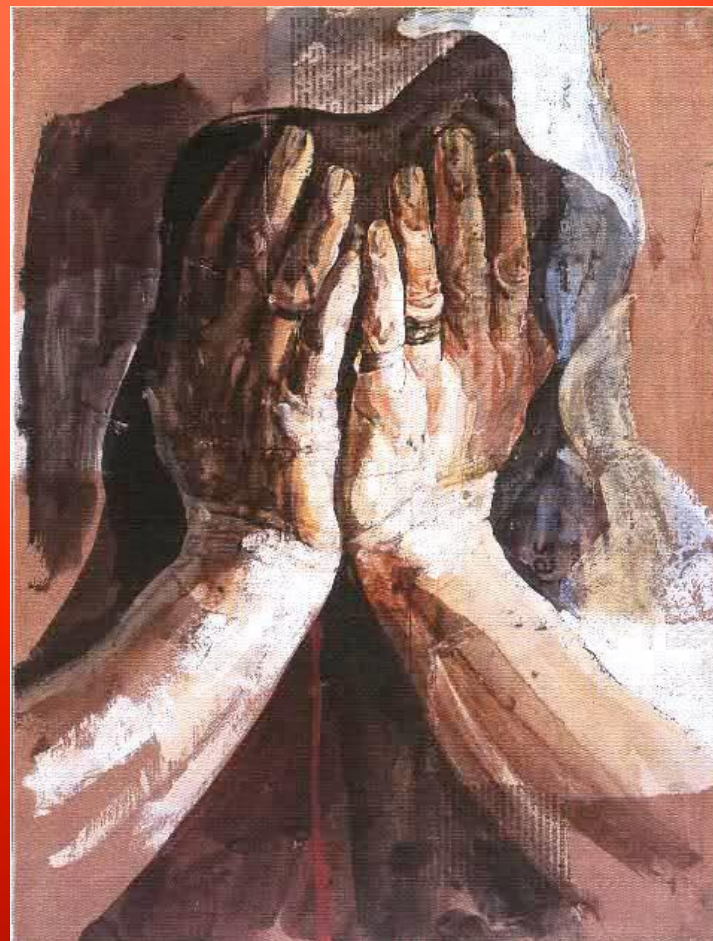
Podrinje – uskoro velika turistička destinacija

- U poslijeratnim vremenima, to je region (potencijalno velika turistička destinacija) koji unutar etničkog koncepta države ne želi da potiče dobrosusjedske odnose.

Na žalost Srebrenica je danas i mjesto presuđenog genocida

- Zaslužuju li zločinci
išta više od osude,
smrti i prezira?

Turizam crnih tačaka (black spots tourism)

- „Rat se sastoji u tome, da se ljudi, mada jedni druge ne poznaju, međusobno ubijaju, na zapovijed ljudi, koji se vrlo dobro poznaju, a uzajamno se ne ubijaju – Albert Einstein.
- Turističke posjete mjestima koja su vezana za smrt i ljudsku patnju, rat, logore, genocid, razne tragične događaje i sl. označavaju se u literaturi kao “Turizam crnih tačaka (black spots tourism). Logori, stratišta, muzeji terora i tortura po Evropi, zatvor Alkatraz, vojna groblja... Memorijalna mjesta imaju veliku posjećenost. Tako naprimjer Memorijalni muzej holokausta u Vašingtonu koji je otvoren 1993. godine, do sada je posjetilo (2017.) preko 30 miliona ljudi, od toga više od 8 mil. učenika, 90 šefova država i preko 3.500 zvaničnika iz 132 zemlje.
- Turistička promocija rata, genocida u Srebrenici kao i ratnih zločina u čitavoj Bosni i Hercegovini je žalosna ideja bez istovremene interpretacije milenijima duge tradicije zajedničkog života bosanskohercegovačkih naroda.

Memorijalni centar Srebrenica – Potočari sa grobljem

Danas gradić Srebrenicu, koji broji samo par hiljada stanovnika, posjeti godišnje oko 80.000 posjetilaca, uglavnom motiviranih za posjetu Memorijalnom centru.

Brojni posjetioči, učenici, šefovi država...

- Memorijalni centar, spomen obilježje i mezarje, je otvorio Bill Clinton, bivši američki predsjednik 20. septembra 2003. godine. Bill Clinton je posjetio Memorijalni centar i 2015. godine.

Srebrenica danas

- Velika u svjetskim razmjerama, dvomilenijska historija Srebrenice je i velika priča o Gradu koji traje i koja još uvijek čeka da bude ispričana Evropi i svijetu.

Hvala na pažnji!

Zoran Bibanović